

منطق دهم - درس هشتم - قیاس اقترانی

۱- قیاس یکی از اقسام استدلال است

که استدلال حداقل از دو مقدمه تشکیل شده که در نهایت

منجز به یک نتیجه می شود

← استدلال ← مقدماتی اول هرالف ب است

که مقدماتی دوم هر ب ج است

نتیجه: هرالف ج است

۲- قیاس دو نوع است ← اقترانی ← قیاسی که اجزای نتیجه در مقدمات پخش شده باشد

← استثنایی ← قیاسی که عین نتیجه یا نقیض آن در مقدمات

ذکر شده باشد

در این قیاس مقدماتی اول حتماً شرطی است

که در درس ۹ خواهد آمد.

۳- چرا به قیاس اقترانی ، اقترانی می گویند؟

← چون در این قیاس یک جزء مشترک وجود دارد که

در هر دو مقدمه تکرار شده است

در حقیقت ← حد وسط دو مقدمه را قدرین هم قرار

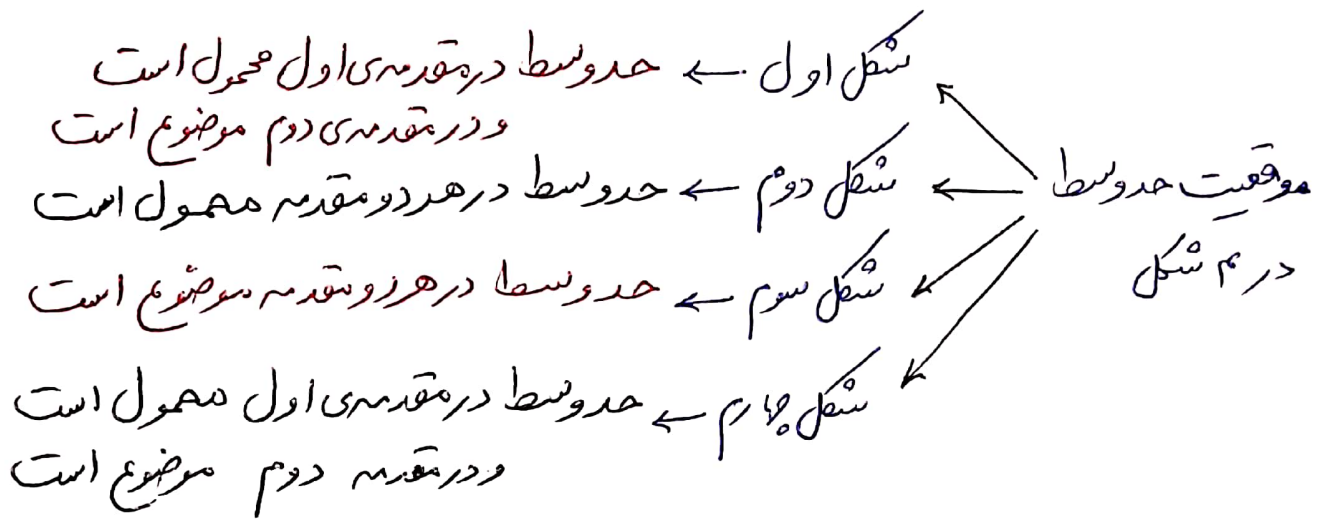
می دهد به هم نزدیک می کند.

۴- حد وسط چیست؟ ← مفهومی که در هر دو مقدمه تکرار شده باشد.

۵- شرایط حد وسط چیست؟ ← ۱- در هر دو مقدمه به یک معنا باشد

۲- در هر دو مقدمه به صورت یکسان تکرار شود

۶- قیاس افترافی بر اساس موقعیت حد وسط به ۴ شکل تقسیم می شود:

حیوانات شکل اول ← انسان حیوان است
حیوان دارای حواس است
انسان دارای حواس است

شکل دوم: هر گیاهی نامی است / بعضی موجودات نامی نیستند / بعضی گیاهان نامی نیستند
 نکته: این قیاس مقبالتست دلیل آن بعد خواهد آمد

شکل سوم: بعضی شکلا مثلث هستند / هر شکلی دو بؤجری است / بعضی مثلثها دو بؤجری هستند

شکل چهارم: بعضی ایرانی مسلمان است / هیچ اروپایی ایرانی نیست / بعضی مسلمانان اروپایی نیستند

۷- مخالفی حد وسط (یا عدم رعایت شرایط حد وسط)

- ✓ اگر حد وسط در مقدمات به یک معنا نباشد ← مثلا مشترک لفظی باشد
- ✓ و یا حد وسط در دو مقدمه به تمامه تکرار نشود ← عیناً تکرار نشود
- ✓ و یا حد وسط بصورت یکسان تکرار نشود

در هر سه مورد نتیجه‌ی گرفته شده قابل اعتماد نیست پس در قیاس ما مخالفی عدم رعایت حد وسط یا عدم تکرار حد وسط صورت گرفته است

۸- شیوه نوشتن نتیجه (استنتاج)

الف) حد وسط در نتیجه نمی آید

ب) موضوع نتیجه ← در مقدمه‌ی اول است (نه حد وسط)

ج) محمول نتیجه ← در مقدمه‌ی دوم است (نه حد وسط)

نکته: اینک کدام قضیه مقدمه‌ی اول است از روی نتیجه معلوم می‌شود هر مقدمه‌ای که موضوع نتیجه در آن است مقدمه‌ی اول است و هر مقدمه‌ای که محمول نتیجه در آن است مقدمه‌ی دوم است. پس حتی اگر جای مقدمات هم عوض شود مهم نیست به نتیجه نگاه می‌کنیم و ترتیب مقدمات را تشخیص می‌دهیم

د) برای نوشتن کم و کیف نتیجه نکات زیر باید رعایت شود.

- کم نتیجه از بین لسور کلی و جزئی ← جزئی انتخاب می‌شود

نکته: نتیجه در شکل سوم همیشه جزئی است حتی اگر هر دو مقدمه کلی باشد

- کیف نتیجه ← از بین نسبت موجب و سالبه ← سالبه انتخاب می‌شود

۹- دامنه‌ی مصادرِتی موضوع و معمول

✓ موضوعِ قضیه اگر تک تصور کلی باشد دامنه‌ی مصادرِتی آن پوسیده
 سور قبل از آن مشخص شود سور $\left\{ \begin{array}{l} \text{کلی} \leftarrow \text{هر اجماع (+)} \\ \text{جزئی} \leftarrow \text{بعضی (-)} \end{array} \right.$

اگر سور قضیه کلی (هر - هیچ) باشد یعنی همه‌ی مصادرِتی موضوع مد نظر

است \leftarrow پس علامت موضوع را (+) می‌گذاریم و اگر جزئی باشد بعضی مصادرِتی (-)

✓ دامنه‌ی مصادرِتی معمول پوسیده نیست یا کیف مشخص می‌شود
 اگر قضیه موجود باشد بعضی مصادرِتی معمول مد نظر است.

\leftarrow پس علامت معمول (-) است

و اگر قضیه سالیه باشد همه‌ی مصادرِتی معمول مد نظر است.

\leftarrow پس علامت معمول (+) است

به قضایای زیر و علامات موضوع و معمول دقت کنید

هر الف⁺ ب⁻ است

بعضی الف⁻ ب⁻ است

همچون الف⁺ ب⁺ نیست

بعضی الف⁻ ب⁺ نیست

۱- شرایط اعتبار نتیجه ، اگر قیاسی همراه با نتیجه ی آن آمده باشد ، این نتیجه باید باشد شرط پذیرست آمده باشد تا معتبر باشد اگر هر کدام از شروط زیر را داشته باشیم نتیجه معتبر نیست .

- ۱- هر دو مقدمه سالبه نباشند ← حداقل یکی از مقدمات یا هر دو موضوعیه باشند
 - ۲- هر دو وسطا در هر دو مقدمه سالبه نباشد ← در یکی منفی باشد ایراد ندارد
 - ۳- اگر هر کدام از موضوع یا محمول در نتیجه که علامت (+) داشته باشد در مقدمات هم علامت (+) داشته باشد
- اگر هر دو علامت منفی داشته باشند ایرادی ندارد .